

บทที่ 6

ฐานข้อมูลภูมิปัญญาการเลี้ยงไก่พื้นเมือง

แนวทางและข้อเสนอแนะในการอนุรักษ์และพัฒนาภูมิปัญญาการเลี้ยงไก่พื้นเมือง

1. ฐานข้อมูลภูมิปัญญาการเลี้ยงไก่พื้นเมือง

ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาในครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้นำมาสังเคราะห์ และจัดทำเป็นฐานข้อมูลภูมิปัญญาการเลี้ยงไก่พื้นเมืองขึ้น โดยใช้โปรแกรม Microsoft Access ในการจัดทำข้อมูลที่ปรากฏในฐานข้อมูลดังกล่าว ประกอบด้วย

1.1 ประวัติความเป็นมาของการเลี้ยงไก่พื้นเมืองในประเทศไทย

1.2 ภูมิปัญญาด้านพันธุ์/สายพันธุ์ไก่พื้นเมือง

1.2.1 พันธุ์/สายไก่พื้นเมืองทั่วไป

1.2.2 พันธุ์/สายพันธุ์ไก่พื้นเมืองประเภทไก่ชน (ไก่คู่)

1.2.3 อุดมทัศน์สายพันธุ์ไก่ชนไทย

1.2.4 การคัดเลือกพันธุ์ไก่พื้นเมือง

1.3 ภูมิปัญญาด้านอาหารไก่พื้นเมือง

1.3.1 การให้อาหารไก่พื้นเมือง

1.3.2 วิธีการเลี้ยงโดยการเสริมอาหาร

1.4 ภูมิปัญญาด้านการดูแลสุขภาพไก่พื้นเมือง

1.4.1 ภูมิปัญญาการใช้สมุนไพรเพื่อป้องกันโรคไก่พื้นเมือง

1.4.2 ภูมิปัญญาการใช้สมุนไพรเลี้ยงไก่ชน

1) การใช้สมุนไพรบำรุงร่างกายไก่ชน

2) การใช้สมุนไพรเป็นยาถ่ายพยาธิ

3) การใช้สมุนไพรเพื่อการอาบน้ำไก่ชน

1.5 ภูมิปัญญาด้านการจัดการเลี้ยงไก่พื้นเมือง

1.5.1 ภูมิปัญญาการจัดการโรงเรือน อุปกรณ์การเลี้ยงไก่

1.5.2 ภูมิปัญญาการจัดการเลี้ยงดูไก่

1.6 ภูมิปัญญาความเชื่อ/พิธีกรรมเกี่ยวกับไก่พื้นเมือง

1.6.1 ภูมิปัญญาพิธีกรรมเกี่ยวกับไก่พื้นเมือง

1.6.2 ภูมิปัญญาความเชื่อเกี่ยวกับการเลี้ยงไก่ชน

1.7 ภูมิปัญญาการฝึกไก่พื้นเมืองเพื่อกีฬาชนไก่

1.7.1 การฝึกไก่/ซ้อมไก่ชน

1.7.2 การให้น้ำของมือน้ำ

1.7.3 วิธีการเลี้ยงไก่สำหรับชน

1.7.4 ภูมิปัญญาการเปรียบไก่

สำหรับฐานข้อมูลดังกล่าวคณะผู้วิจัยได้จัดทำคู่มือการใช้งานฐานข้อมูล และบันทึกข้อมูลไว้ในรูปแบบของ CD-Rom และจะนำขึ้นเผยแพร่บนเว็บไซต์ของสาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ต่อไป

2. แนวทางการพัฒนาและอนุรักษ์ภูมิปัญญาการเลี้ยงไก่พื้นเมือง

2.1 ด้านการอนุรักษ์และพัฒนาภูมิปัญญาพันธุ์/สายพันธุ์ไก่พื้นเมือง

2.1.1 ปรับปรุงกฎระเบียบต่างๆ ให้เหมาะสมกับสภาพการณ์จริงในปัจจุบัน การอนุรักษ์พันธุ์/สายพันธุ์ไก่พื้นเมืองส่วนใหญ่เกษตรกรจะเป็นผู้ดำเนินการเองอย่างต่อเนื่องและเป็นเวลานานโดยใช้ภูมิปัญญาที่สืบทอดกันมา แต่เป็นไปในลักษณะต่างคนต่างทำ โดยเฉพาะในไก่กู่ ซึ่งส่วนใหญ่จะมีคัดเลือกไก่พื้นเมืองที่ชนเก่งเป็นสำคัญ ใช้การคัดเลือกสายพันธุ์ด้วยวิธีการแข่งกีฬาชนไก่ อีกทั้งยังเป็นการเพิ่มมูลค่าของไก่อีกด้วย แต่อย่างไรก็ตามการคัดเลือกโดยวิธีการดังกล่าวเป็นวิธีที่ขัดต่อระเบียบของกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการพนันชนไก่และกีดปลา พ.ศ. 2525 ดังนั้นเพื่อให้เกิดการอนุรักษ์สายพันธุ์ไก่พื้นเมืองและภูมิปัญญาที่เกี่ยวข้องกับการเลี้ยงไก่พื้นเมือง จึงควรมีการศึกษาเพื่อปรับปรุงกฎระเบียบต่างๆ ที่เกี่ยวข้องให้เหมาะสมต่อการประกอบอาชีพของเกษตรกร เพื่อก่อให้เกิดการอนุรักษ์และพัฒนาสายพันธุ์ไก่พื้นเมืองและภูมิปัญญาที่เกี่ยวข้องให้คงอยู่ต่อไป เช่น ศึกษาทบทวนกฎระเบียบให้สอดคล้องและเหมาะสมกับสภาพจริงในปัจจุบันเพื่อใช้การชนไก่เป็นกลยุทธ์ในการอนุรักษ์สายพันธุ์ไก่พื้นเมือง ตลอดจนส่งเสริมกีฬาชนไก่โดยใช้กติกาสากลให้เป็นตลาดกลางซื้อขายไก่ของเกษตรกรเพื่อให้เกิดการสร้างมูลค่าเพิ่ม และใช้กีฬาชนไก่ในการส่งเสริมการท่องเที่ยว ร่วมกับการส่งเสริมให้ใช้กติกาชนไก่สากลที่ใช้วิธีการนับคะแนนในแต่ละยก กำหนดเวลาชนและพักในแต่ละยก และสวมหมวกที่เดียวไก่เพื่อป้องกันการทรมาณไก่ ส่งเสริมกีฬาชนไก่ ส่งเสริมให้มีการเลี้ยงและค้าไก่พื้นเมืองหรือไก่ชนอย่างเสรี

2.1.2 การอนุรักษ์พันธุ์/สายพันธุ์ไก่พื้นเมืองโดยให้ความสำคัญกับพันธุ์/สายพันธุ์แท้ในอดีตมีการส่งเสริมให้เกษตรกรเลี้ยงไก่พันธุ์ลูกผสม เช่น ไก่ลูกผสมสามสาย ทำให้เกษตรกรไม่สามารถที่จะคัดเลือกไว้ทำพันธุ์ได้ อีกทั้งพันธุ์ลูกผสมเหล่านี้บางส่วนก่อให้เกิดการทำลายสายพันธุ์ไก่พื้นเมืองพันธุ์แท้ นอกจากนี้ในการเลี้ยงไก่ชนในปัจจุบันมักนิยมนำไก่ชนพันธุ์ต่างประเทศเข้ามาผสมข้ามสายพันธุ์ เช่น สายพันธุ์พม่า สายพันธุ์เวียดนาม สายพันธุ์บราซิล เป็นต้น ทำให้ไก่พื้นเมืองสายพันธุ์แท้ของประเทศไทยได้ลดจำนวนลง ดังนั้นในการอนุรักษ์ควรมีการให้ความสำคัญต่อสายพันธุ์ไก่พื้นเมืองไทยแท้ ภาครัฐควรส่งเสริมจัดให้มีการประกวดไก่พื้นเมืองสายพันธุ์แท้อย่างต่อเนื่อง เพื่อคัดเลือกไก่พื้นเมืองไทยที่มีลักษณะดีตรงตามสายพันธุ์ อีกทั้งยังเป็นการส่งเสริมให้เกษตรกรผู้เลี้ยงไก่พื้นเมืองพันธุ์แท้มากยิ่งขึ้น

2.1.3 การอนุรักษ์และพัฒนาไก่พื้นเมืองควรให้ความสำคัญกับไก่พื้นเมืองทุกพันธุ์/สายพันธุ์ ในปัจจุบันส่วนใหญ่ยังขาดการศึกษารวบรวมพันธุ์และสายพันธุ์ไก่พื้นเมืองอื่นๆ ที่มีใช้พันธุ์ไก่กู่ (ไก่ชน) ซึ่งปัจจุบันมีการศึกษาและสร้างฝูงพันธุ์ไก่กู่ 4 สายพันธุ์ได้แก่ เหลืองหางขาว ประดู่หางดำ แดง

และซี เท่านั้น ส่วนพันธุ์/สายพันธุ์ไก่พื้นเมืองอื่นๆ ยังไม่มีการศึกษารวบรวมพัฒนาที่ชัดเจนทำให้ไก่พื้นเมืองบางพันธุ์/สายพันธุ์สูญหายไป ดังนั้นจึงควรมีการศึกษาสำรวจพันธุ์ไก่อื่นๆ และนำมาจัดสร้างฝูงพันธุ์ให้ชัดเจนหรืออาจส่งเสริมให้มีการเลี้ยงไก่พื้นเมืองพันธุ์อื่นๆ มากยิ่งขึ้น

2.1.4 การพัฒนาพันธุ์ไก่พื้นเมืองเพื่อการค้า เนื่องจากคุณสมบัติไก่พื้นเมืองไทยที่ให้เนื้อคุณภาพสูงเป็นเอกลักษณ์ ได้แก่ เนื้อแน่น เส้นใยของเนื้อละเอียด นุ่ม ไขมันน้อย มีแร่ธาตุเกิดจากสมุนไพรที่ขี้เลี้ยง รสชาติอร่อย เมื่อนำไปประกอบอาหารแล้วจะไม่ยุ่ยหรือละลาย ตรงตามความต้องการของผู้บริโภคทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ ดังนั้นจึงควรมีการอนุรักษ์จดทะเบียนเป็นทรัพย์สินทางปัญญาของประเทศไทย และพัฒนาสายพันธุ์ไก่พื้นเมืองของประเทศไทยให้เหมาะสำหรับการผลิตเป็นการค้า ตลอดจนสร้างความเข้าใจในคุณภาพเนื้อไก่พื้นเมืองของประเทศไทยให้แก่ผู้บริโภค

2.1.5 การส่งเสริมการใช้ภูมิปัญญาการเลี้ยงไก่พื้นเมืองให้แพร่หลาย โดยการสร้างเครือข่ายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภูมิปัญญาการเลี้ยงไก่พื้นเมือง เพื่อก่อให้เกิดการนำภูมิปัญญาการเลี้ยงไก่พื้นเมืองไปใช้ในระบบการผลิตร่วมกับเทคโนโลยีสมัยใหม่ได้อย่างมีประสิทธิภาพและเหมาะสม

2.1.6 ส่งเสริมการรวมกลุ่มเพื่ออนุรักษ์และพัฒนาไก่พื้นเมือง ตลอดจนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภูมิปัญญาการเลี้ยงไก่พื้นเมือง เพื่อกระตุ้นให้เกิดการอนุรักษ์พันธุ์/สายพันธุ์ไก่พื้นเมือง และภูมิปัญญาที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนการนำภูมิปัญญาไปใช้ประโยชน์และพัฒนาต่อยอดได้อย่างกว้างขวาง และจัดทำศูนย์เรียนรู้และสาธิตการเลี้ยงไก่พื้นเมือง

2.1.7 ส่งเสริมให้ความรู้และสร้างความเข้าใจในการป้องกันโรคระบาดในไก่พื้นเมือง โดยเฉพาะในเกษตรกรรายย่อยนั้นส่วนใหญ่ไม่มีการควบคุมป้องกันโรคที่ถูกต้องตามหลักวิชาการ ส่วนใหญ่ขาดการทำวัคซีน ซึ่งเป็นปัญหาที่สำคัญที่ทำให้เกิดโรคระบาดในไก่พื้นเมืองของประเทศไทย ซึ่งถ้าหากเกิดโรคระบาดก็จะทำให้ไก่ตายจำนวนมาก ภาครัฐควรมีการส่งเสริมและผลิตวัคซีนแจกจ่าย และให้บริการแก่เกษตรกรอย่างทั่วถึงและต่อเนื่อง นอกจากนี้การเกิดโรคระบาดไข้หวัดนกก็เป็นอีกสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดการทำลายสายพันธุ์ไก่พื้นเมืองของประเทศไทยจำนวนมาก จึงควรมีการสร้างความรู้ความเข้าใจในการสุกษาภิบาลที่ดีเพื่อป้องกันโรคดังกล่าว

2.2 ด้านการพัฒนาการผลิตและการตลาดไก่พื้นเมือง

2.2.1 ส่งเสริมการรวมกลุ่มเพื่อพัฒนาการผลิตและการตลาดไก่พื้นเมือง ตลอดจนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภูมิปัญญาการเลี้ยงไก่พื้นเมือง ทั้งในระดับครัวเรือนโดยส่งเสริมให้มีการเลี้ยงไก่พื้นเมืองร่วมกับระบบเกษตรทางเลือก จัดทำศูนย์เรียนรู้และสาธิตการเลี้ยงไก่พื้นเมือง และการค้า โดยสนับสนุนให้มีการศึกษาระบบการเลี้ยงที่ได้มาตรฐาน พัฒนาระบบการเลี้ยงไก่อินทรีย์ สนับสนุนให้มีโรงฆ่าชำแหละที่ได้มาตรฐาน ตลอดจนส่งเสริมให้มีการนำภูมิปัญญาที่เกี่ยวข้องไปพัฒนาต่อยอดเป็นการค้า เป็นต้น

2.2.2 การส่งเสริมกีฬาชนไก่ โดยถือว่าการละเล่นพื้นบ้านของประเทศไทย และจัดให้มีการแข่งขันทั้งในระดับท้องถิ่น จังหวัด และภูมิภาค เพื่อเป็นกลยุทธ์ในด้านการตลาด

2.2.3 การศึกษาและสำรวจความต้องการของตลาดทั้งภายในและภายนอกประเทศ เพื่อนำมาดำเนินการส่งเสริมขยายการผลิตไก่พื้นเมืองของประเทศไทยในระดับอุตสาหกรรม พัฒนาระบบการเลี้ยง และระบบโรงฆ่าชำแหละให้เป็นมาตรฐานสากล ตลอดจนประชาสัมพันธ์สร้างความเข้าใจให้แก่ผู้บริโภค

2.2.4 ส่งเสริมการเลี้ยงไก่พื้นเมืองทั้งในระบบการผลิตแบบผสมผสาน ไก่พื้นเมืองมีส่วนช่วยรักษาระบบนิเวศน์และสิ่งแวดล้อมในระบบไรนาเป็นอย่างดี ซึ่งควรมีการส่งเสริมเกษตรกรรายย่อยให้มีการเลี้ยงร่วมกับระบบเกษตรทางเลือกอื่นๆ เพื่อเป็นแหล่งอาหารโปรตีน และรายได้เสริม นอกจากนี้ควรมีการส่งเสริมให้เลี้ยงในระดับการค้า ซึ่งควรมีการศึกษาและพัฒนาระบบการเลี้ยงที่เป็นมาตรฐานตั้งแต่ต้นน้ำจนถึงปลายน้ำ

2.2.5 พัฒนาต่อยอดภูมิปัญญาการเลี้ยงไก่พื้นเมือง จากการศึกษาพบว่าภูมิปัญญาที่เกี่ยวข้องกับการเลี้ยงไก่พื้นเมืองนั้นมีมากมาย การนำไปใช้ในการผลิตในระดับการค้ายังมีน้อยจึงควรส่งเสริมให้มีการศึกษาวิจัยในรายละเอียดเชิงลึกถึงการผลิตเพื่อการค้า เช่น การผลิตและใช้สมุนไพรในการเลี้ยงระดับอุตสาหกรรม การศึกษาสารออกฤทธิ์ของสมุนไพรเพื่อผลิตหรือสร้างสารสังเคราะห์ใช้ในระดับอุตสาหกรรม

3. ข้อเสนอแนะในระดับนโยบายและระดับปฏิบัติในการพัฒนาและอนุรักษ์พันธุ์ไก่พื้นเมือง

3.1 ข้อเสนอแนะระดับนโยบายในการพัฒนาและอนุรักษ์พันธุ์ไก่พื้นเมือง

3.1.1 ควรมีการศึกษาเพื่อปรับปรุงกฎระเบียบต่างๆ ให้เหมาะสมกับสภาพการณ์จริงในปัจจุบัน

3.1.2 ควรส่งเสริมกีฬาชนไก่เพื่อใช้เป็นกลยุทธ์ในการอนุรักษ์สายพันธุ์ไก่พื้นเมือง

3.1.3 ควรส่งเสริมกีฬาชนไก่โดยใช้กติกาชนไก่สากลที่ใช้วิธีการนับคะแนนในแต่ละยก กำหนดเวลาชนและพักในแต่ละยก และสวมหมวกที่เดือยไก่เพื่อป้องกันการทรมาณไก่ ขณะเดียวกันกีฬาชนไก่อังสามารถเป็นตลาดกลางซื้อขายไก่ของเกษตรกรเพื่อให้เกิดการสร้างมูลค่าเพิ่ม และใช้กีฬาชนไก่ในการส่งเสริมการท่องเที่ยว

3.1.4 ควรส่งเสริมการอนุรักษ์ และให้ความสำคัญต่อสายพันธุ์ไก่พื้นเมืองไทยแท้

3.1.5 ควรส่งเสริมการจัดประกวดไก่พื้นเมืองสายพันธุ์แท้อย่างต่อเนื่อง

3.1.6 ควรมีการศึกษาสำรวจพันธุ์/สายพันธุ์ไก่อื่นๆ และนำมาจัดสร้างฝูงพันธุ์ให้ชัดเจนหรืออาจส่งเสริมให้มีการเลี้ยงไก่พื้นเมืองพันธุ์อื่นๆ มากยิ่งขึ้น

3.1.7 ควรสนับสนุนให้มีการจดทะเบียนเป็นทรัพย์สินทางปัญญาของประเทศไทย และพัฒนาสายพันธุ์ไก่พื้นเมืองของประเทศไทยให้เหมาะสำหรับการผลิตเป็นการค้า

3.1.8 ควรประชาสัมพันธ์สร้างความเข้าใจในคุณภาพเนื้อไก่พื้นเมืองของประเทศไทยให้แก่ผู้บริโภค

3.1.9 ควรส่งเสริมการสร้างเครือข่ายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภูมิปัญญาการเลี้ยงไก่พื้นเมือง

3.1.10 ควรสนับสนุนให้เกิดพัฒนาการนำภูมิปัญญาการเลี้ยงไก่พื้นเมืองไปใช้ในระบบการผลิตร่วมกับเทคโนโลยีสมัยใหม่ได้อย่างมีประสิทธิภาพและเหมาะสม

3.1.11 ควรส่งเสริมการนำภูมิปัญญาไปใช้ประโยชน์และพัฒนาต่อยอดได้อย่างกว้างขวาง และจัดทำศูนย์เรียนรู้และสาธิตการเลี้ยงไก่พื้นเมือง

3.1.12 ควรส่งเสริมให้ความรู้ตามหลักวิชาการและสร้างความเข้าใจในการป้องกันโรคระบาดในไก่พื้นเมือง

3.1.13 ควรมีการสนับสนุนเพื่อผลิตวัคซีนแจกจ่ายและให้บริการแก่เกษตรกรอย่างทั่วถึงและต่อเนื่อง

3.1.14 ส่งเสริมการรวมกลุ่มเพื่อพัฒนาการผลิตและการตลาดไก่พื้นเมือง

3.1.15 ส่งเสริมการผลิตในระดับครัวเรือนโดยส่งเสริมให้มีการเลี้ยงไก่พื้นเมืองร่วมกับระบบเกษตรทางเลือก จัดทำศูนย์เรียนรู้และสาธิตการเลี้ยงไก่พื้นเมือง

3.1.16 ส่งเสริมการผลิตในระดับการค้า โดยสนับสนุนให้มีการศึกษาระบบการเลี้ยงที่ได้มาตรฐาน พัฒนาระบบการเลี้ยงไก่อินทรีย์ สนับสนุนให้มีโรงฆ่าชำแหละที่ได้มาตรฐาน ตลอดจนส่งเสริมให้มีการนำภูมิปัญญาที่เกี่ยวข้องไปพัฒนาต่อยอดเป็นการค้า เป็นต้น

3.1.17 ส่งเสริมกีฬาชนไก่ให้เป็นที่ถือว่าการละเล่นพื้นบ้านของประเทศไทย และจัดให้มีการแข่งขันทั้งในระดับท้องถิ่น จังหวัด และภูมิภาค เพื่อเป็นกลยุทธ์ในด้านการตลาด

3.1.18 ศึกษาและสำรวจความต้องการของตลาดไก่พื้นเมืองทั้งภายในและภายนอกประเทศ

3.1.19 ประชาสัมพันธ์สร้างความเข้าใจเกี่ยวกับไก่พื้นเมือง ให้แก่ผู้บริโภคทั้งในและต่างประเทศ

3.1.20 ส่งเสริมการเลี้ยงไก่พื้นเมืองในระบบการผลิตในไร่นาตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง

3.1.21 ควรมีการศึกษาและพัฒนาระบบการเลี้ยงที่เป็นมาตรฐาน

3.2 ข้อเสนอแนะระดับปฏิบัติในการพัฒนาและอนุรักษ์พันธุ์ไก่พื้นเมือง

3.2.1 สำหรับการเลี้ยงไก่เพื่อกีฬาชนไก่ การฝึกซ้อมไก่ การนำไก่ออกชน ถือเป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับไก่ชนเช่นเดียวกัน ดังนั้นในการส่งเสริมผู้ประกอบการอาชีพเลี้ยงไก่พื้นเมืองเพื่อกีฬาชนไก่ ควรพิจารณาถึงกิจกรรมต่างๆ เหล่านี้เป็นปัจจัยสำคัญ

3.2.2 การเลี้ยงไก่พื้นเมืองมีความแตกต่างกันตามวัตถุประสงค์การเลี้ยง ซึ่งการเลี้ยงเพื่อประกวดจะมีการเข้มงวดสายพันธุ์มาก มีการเลี้ยงแบบซัง ส่วนการเลี้ยงเพื่อกีฬาชนไก่มักไม่เข้มงวดเรื่องสายพันธุ์ และส่วนใหญ่ปล่อยเลี้ยงตามธรรมชาติ แต่จะเข้มงวดในช่วงการฝึกซ้อมและเตรียมออกชน ส่วนการเลี้ยงเพื่อบริโภคนั้นมักไม่เข้มงวดเรื่องพันธุ์และส่วนใหญ่ปล่อยเลี้ยงตามธรรมชาติได้ ดังนั้นในการเลี้ยงไก่พื้นเมืองเกษตรกรผู้เลี้ยงต้องมีการแบ่งแยกการเลี้ยงให้ชัดเจน

3.2.3 การเลี้ยงไก่พื้นเมืองพบว่ามีการใช้ภูมิปัญญาที่สืบทอดกันมารุ่นต่อรุ่น และเรียนรู้ทั้งจากผู้เลี้ยงด้วยตนเอง หรือตามเอกสารต่างๆ ซึ่งส่วนใหญ่ภูมิปัญญามักอยู่เฉพาะในกลุ่มผู้เลี้ยงไก่พื้นเมืองเพื่อศึกษาชนไก่และการประกวด ซึ่งภูมิปัญญาหลายอย่างมักต้องใช้ทักษะความชำนาญ ความรู้ ภูมิปัญญาทั้งในการคัดเลือกพันธุ์ การเพาะเลี้ยง ความสามารถในการบริหารจัดการเกี่ยวกับตลาดจึงมีครบอยู่ในคนๆ เดียว ดังนั้นถ้าหากมีการสร้างการรวมกลุ่มและสร้างเครือข่ายทั้งผู้เลี้ยงไก่ เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง และนักวิชาการที่เหมาะสมแล้ว ก็จะเกิดการพัฒนาและเผยแพร่ความรู้ภูมิปัญญามากยิ่งขึ้น

3.2.4 เกษตรกรส่วนใหญ่ที่เลี้ยงทั่วไปยังขาดความรู้ความเข้าใจถึงการควบคุมป้องกันโรคในไก่พื้นเมืองอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ ดังนั้นจึงควรมีการประชาสัมพันธ์อบรมให้ความรู้อย่างทั่วถึงและต่อเนื่อง อย่างไรก็ตามในการส่งเสริมเจ้าหน้าที่ควรจัดให้มีการตั้งหรือรวมกลุ่มผู้เลี้ยงไก่พื้นเมือง เพื่อเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องยังสามารถสร้างความเข้าใจในการสุขภาพและป้องกันโรคและถ่ายทอดความรู้เทคโนโลยีตามหลักวิชาการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3.2.5 ไก่พื้นเมืองมีหลากหลายพันธุ์/สายพันธุ์ซึ่งมีจุดเด่นของแต่ละพันธุ์/สายพันธุ์แตกต่างกัน วัตถุประสงค์การเลี้ยงก็แตกต่างกันไปด้วย ดังนั้นในการส่งเสริมควรให้ความสำคัญกับการเลี้ยงไก่พื้นเมืองที่มีอยู่ในพื้นที่ก่อนเป็นสำคัญ

3.2.6 การศึกษาสายพันธุ์ไก่พื้นเมืองในปัจจุบันยังขาดการศึกษาเชิงลึกเพื่อกำหนดสายพันธุ์ที่ชัดเจน จำเป็นต้องมีการศึกษาในระดับยีน เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในการปรับปรุงพันธุ์และได้สายพันธุ์ที่เป็นที่ยอมรับในระดับสากลว่าเป็นไก่พื้นเมืองไทย

3.2.7 การเลี้ยงไก่พื้นเมืองในสภาพที่ปล่อยให้หากินเองตามธรรมชาตินั้นยังไม่สามารถระบุหรือศึกษาถึงความต้องการโภชนาการได้อย่างแน่ชัด ควรมีการศึกษาถึงความต้องการโภชนาการในไก่พื้นเมืองของไทยในเชิงลึกเพิ่มเติม

3.2.8 ในการเลี้ยงไก่พื้นเมืองเพื่อศึกษาชนไก่ บอนหรือสนามชนไก่มีความสำคัญยิ่ง ที่เป็นทั้งจุดถ่ายทอดแลกเปลี่ยนความรู้ภูมิปัญญา ตลาด และการพนัน ดังนั้นเพื่อให้เกิดการพัฒนาระบบการเลี้ยงไก่เพื่อศึกษาชนไก่อย่างได้มาตรฐานและเหมาะสมจึงควรมีการศึกษาถึงผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อมให้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น

3.2.9 การเลี้ยงไก่พื้นเมืองร่วมกับการทำการเกษตรอื่น ควรให้มีปริมาณไก่ที่สอดคล้องกับอาหารและพื้นที่หรือบริเวณที่ทำการเลี้ยง

3.2.10 ในการพัฒนาสายพันธุ์ไก่พื้นเมืองควรมีการคัดเลือกพันธุ์ โดยใช้พันธุ์แท้เป็นพ่อแม่พันธุ์ (หรือเรียกว่าลงเหล่า) ซึ่งควรมีการจดบันทึกพันธุ์ประวัติไว้เพื่อใช้ประโยชน์ต่อการคัดเลือกพ่อแม่พันธุ์หรือนำไปผลิตเป็นไก่พันธุ์ลูกผสม

3.2.11 การเลี้ยงไก่เพื่อความสวยงามหรือประกวด และการเลี้ยงเพื่อศึกษาชนไก่ มีภูมิปัญญาที่เกี่ยวข้องที่สืบทอดกันมาและเกิดจากการเรียนรู้กันเองภายในกลุ่มผู้เลี้ยงไก่พื้นเมือง ซึ่งส่วนใหญ่ผู้เลี้ยงจะกระตือรือร้นในการหาความรู้อยู่เสมอ